Evaluering af Team Danmarks ordning med forlængede ungdomsuddannelser

Afsluttende rapport

Evaluering af Team Danmarks ordning med forlængede ungdomsuddannelser

Afsluttende rapport

2009

Evaluering af Team Danmarks ordning med forlængede ungdomsuddannelser

© 2009 Danmarks Evalueringsinstitut og Idan

Citat med kildeangivelse er tilladt

Bemærk:
EVA sætter komma efter Dansk Sprognævns anbefalinger, dvs. at der som hovedregel ikke sættes komma foran ledsætninger.

Publikationen er kun udgivet i elektronisk form

Indhold

1 Forord 7

2 Resume 9

3 Indledning 11
3.1 Formål 11
3.2 Metode 11
3.2.1 Spørgeskemaundersøgelse 11
3.2.2 Interviewundersøgelse 12
3.2.3 Fremtidsseminar 12
3.3 Projektets organisering 12
3.4 Rapportens opbygning og indhold 13

4 En generel succeshistorie 14
4.1 Tilfredsheden med ordningen er stor 14
4.2 Der er ikke behov for yderligere forlængelse af ungdomsuddannelserne 14
4.3 Eliten blandt eliten har særligt brug for den forlængede ungdomsuddannelse 14
4.4 For et stort mindretal betyder forlængelsen at de får en ungdomsuddannelse som de ellers ikke ville få 15
4.5 En forlængelse af ungdomsuddannelsen betyder mere tid til sporten 15
4.6 Team Danmark-elever har ikke noget specielt højt frafald 16
4.7 Team Danmark-elever opnår karakterer på niveau med andre gymnasieelever 16

5 Stx og andre ungdomsuddannelser 17
5.1 Hvad dokumentationen viser 17
5.2 Perspektiver og muligheder 17

6 Antallet af udbydere 19
6.1 Hvad dokumentationen viser 19
6.2 Perspektivering og muligheder 20

7 Den ny gymnasielov 23
7.1 Hvad dokumentationen viser 23
7.2 Perspektiver og muligheder 24

8 Samarbejdet mellem uddannelsesinstitutioner og idrætsmiljø 27
8.1 Hvad dokumentationen viser 27
8.2 Perspektiver og muligheder 28

9 Eliteidrætsudøvernes vilkår 29
9.1 Køn 29
9.2 Forældrenes uddannelsesbaggrund 29
9.3 Tidsforbruget inden for forskellige idrætsgrene 30

9.4 Udbredelsen af kontrakter inden for forskellige idrætsgrene 30
9.5 Opbakningen til uddannelse fra klubber og forbund 31

10 Resultaterne af andre undersøgelser 32
10.1 Sammenfatning af undersøgelserne 32
10.2 Danske eliteidrætsudøvere klarer sig godt i forhold til job og uddannelse 33
10.3 Tidspresset i dagligdagen for eliteidrætsudøvere er stort 33
10.4 Mulighederne for at kombinere eliteidræt med job og uddannelse skal være fleksible 33
10.5 Der er forskelle idrætsgrenene imellem 33
10.6 Køn gør en forskel 34

Appendiks
Appendiks A 35
Fremtidsseminar 7. januar 2009 – deltagerliste 35
Appendiks B 37
Fremtidsseminar 7. januar 2009 – program 37
Appendiks C 39
Metodisk redegørelse for spørgeskemaundersøgelsen 39

1 Forord

Denne rapport sammenfatter og perspektiverer resultaterne af en spørgeskemaundersøgelse og en interviewundersøgelse som Danmarks Evalueringsinstitut (EVA) og Idrættens Analyseinstitut (Idan) har gennemført i 2008 på opdrag af Team Danmark i forbindelse med evalueringen af de forlængede ungdomsuddannelser. Resultaterne af undersøgelserne blev gjort til genstand for drøftelser på et seminar i begyndelsen af januar 2009 med henblik på at vurdere forskellige udviklingstiltag i forhold til Team Danmark-ordningen. Rapporten er udarbejdet af EVA ved specialkonsulent Michael Andersen i samarbejde med senioranalytiker Rasmus Storm fra Idan og efter drøftelse med Team Danmark som opdragsgiver. Rapporten er afleveret til Team Danmark i februar 2009.

2 Resume

Historien om en generel succes
Evalueringen som EVA og Idan har gennemført på opdrag fra Team Danmark, tegner på mange måder billedet af en succes der dog på centrale punkter formentlig vil kunne gøres endnu bedre: Tilfredsheden blandt de eliteidrætsudøvere som Team Danmark har godkendt til ordningen med de forlængede ungdomsuddannelser, er generelt stor, og langt de fleste ønsker ikke mulighed for yderligere forlængelse. Hertil kommer at de der sportsligt er nået længst blandt eliteidrætsudøverne, og de der kommer fra hjem hvor forældrene ikke har en videregående uddannelse, i højere grad end gennemsnittet vurderer at ordningen har betydet at de har kunnet gennemføre en ungdomsuddannelse. Ordningen gør dermed en forskel.

Ser man på den tid som idrætsudøverne bruger på idræt og uddannelse, ses det at de elever der har fået deres ungdomsuddannelse forlænget, i gennemsnit bruger mere tid på idræt og færre timer på uddannelse og arbejde. Hertil kommer at Team Danmark-eleverne ikke har noget specielt højt frafald sammenlignet med almindelige gymnasieelever, og at de opnår karakterer i de forskellige fag på samme niveau som de almindelige gymnasieelever. Man kan altså konstatere at ordningen lever op til ønsket om at fremme uddannelse til eliteidrætsudøvere.

Burde der være mere fokus på eud?
Evalueringen viser dog også at der på flere områder er grundlag for at overveje om ordningen kunne gøres endnu bedre: Tallene viser at fire ud af fem unge eliteidrætsudøvere som bliver godkendt til en forlænget ungdomsuddannelse, søger det almene gymnasium (stx), og at næsten ingen søger erhvervsuddannelserne (eud). Selvom der kan være flere årsager til dette, er der grund til at se på hvordan søgningen til ikke mindst erhvervsuddannelserne kan fremmes.

Burde færre institutioner udbyde Team Danmark ordningen?
Et andet interessant tema er spørgsmålet om hvor mange gymnasier Team Danmark-eleverne skal fordeles på. I dag er der kun to uddannelsesinstitutioner i landet, Marselisborg og Falkonergårdens Gymnasier, der har Team Danmark-elever nok til at danne hele klasser, mens der i gennemsnit kun er omkring tre Team Danmark-elever på hver af de over 80 øvrige uddannelsesinstitutioner som udbyder ordningen.

Og et af evalueringens klare resultater er at eliteidrætsudøvernes tilfredshed med antallet af Team Danmark elever i de klasser de har gået i, er større i klasser hvor der er flere elever Team Danmark elever. Spørgsmålet om at reducere antallet af uddannelsesinstitutioner der udbyder ordningen, med henblik på at fremme ekspertisen og erfaringsgrundlaget på den enkelte skole såvel som mulighederne for at tilrettelægge undervisningen så den i højere grad tager særligt hensyn til eliteidrætseleverne, fx ved at tilbyde morgentræning, presser sig derfor på. Det er dog i den forbindelse også værd at bemærke at eliteidrætsudøverne gerne vil bo hjemme mens de er i gang med deres ungdomsuddannelse. En centralisering af udbuddet bør derfor også tage hensyn til de unges sociale behov.

Kan muligheden for forlængelse gøres med attraktiv med den nye gymnasielov?
Et tredje tema handler om den ny gymnasielov. Evalueringen viser at hvor det tidligere var 23 % af de eliteidrætsudøvere der blev godkendt til ordningen, som endte med ikke at forlænge deres ungdomsuddannelse, er dette tal under den ny gymnasielov vokset til 43 %. Med andre ord ser det ud til at det er blevet mindre attraktivt at benytte sig af forlængelsesmuligheden, hvilket må

give anledning til eftertanke. På seminaret blev der drøftet en række forslag til hvordan ordningen og vilkårene i relation til ordningen kunne forbedres.

Kan samarbejdet mellem idrætten og uddannelsesinstitutionerne fremmes?
Evalueringen har også fokuseret på samarbejdet mellem idrætten og uddannelsesinstitutionerne og i den forbindelse afdækket en modsætning mellem sportschefers, gymnasierepræsentanters og andres vurderinger på den ene side og idrætsudøvernes vurderinger på den anden side. Hvor førstnævnte generelt vurderer samarbejdet mellem de to sektorer som positivt, er idrætsudøverne generelt langt mere negative i deres vurderinger. Også dette må give anledning til overvejelser om hvordan man kan fremme det tværgående samarbejde.

3 Indledning

3.1 Formål

Ifølge eliteidrætsloven (lov nr. 288) fra 2004 har Team Danmark til formål "at udvikle dansk eliteidræt på en socialt og samfundsmæssigt forsvarlig måde". Det indebærer bl.a. at Team Danmark skal "tilvejebringe uddannelsestilbud til eliteidrætsudøvere". Støtte til elitesportsfolk i forbindelse med ungdomsuddannelser er derfor et centralt element i Team Danmarks overordnede virke. En central støtteforanstaltning er muligheden for at forlænge en gymnasial uddannelse med et år til i alt fire år (tre år på hf). Denne mulighed har eksisteret som forsøgsordning siden 1988 og blev i forbindelse med gymnasiereformen der trådte i kraft i august 2005, skrevet ind i de gældende love på det gymnasiale område (lov nr. 95, lov nr. 96 og lov nr. 97 fra 2004).

Team Danmark har ønsket at få ordningen evalueret som grundlag for overvejelser om ordningens fremtid. Evalueringen fokuserer på fordele og ulemper ved de forlængede forløb i lyset af de gymnasiale krav og bestemmelser og de idrætsmæssige krav som den enkelte udøver bliver mødt med inden for elitesportsverdenen. Desuden undersøger rapporten om der er behov for at kunne tilbyde forløb af anden varighed end de nuværende fire år. Denne evalueringsrapport fokuserer særligt på de temaer som Team Danmark, EVA og Idan har fundet mest interessante på baggrund af undersøgelsesresultaterne.

3.2 Metode

Dataindsamlingen er gennemført i perioden august til oktober 2008 og omfatter dels en kvantitativ spørgeskemaundersøgelse, dels en kvalitativ interviewundersøgelse. Hertil kommer et fremtidsseminar i januar 2009.

3.2.1 Spørgeskemaundersøgelse

Formålet med spørgeskemaundersøgelsen har været at afdække erfaringer og tilfredshed med ordningen blandt brugerne og de udfordringer som kombinationen af uddannelse og idræt på eliteniveau indebærer for den enkelte unge elitesportsudøver. Desuden har undersøgelsen belyst hvor mange af de godkendte unge der hhv. benytter sig af muligheden for forlængelse og gennemfører eller falder fra i forbindelse med deres ungdomsuddannelsesforløb.

Spørgeskemaundersøgelsen bygger på svar fra 633 respondenter, svarende til en svarprocent på 46 % af de eliteidrætsudøvere som Team Danmark godkendte til et forlænget ungdomsuddannelsesforløb i årene 2001, 2003, 2005 og 2006.

De fire årgange af godkendte eliteidrætsudøvere er udvalgt for at kunne belyse samspillet mellem eliteidræt og ungdomsuddannelse for forskellige grupper af unge, herunder både unge der har gået i gymnasiet under den nuværende ordning, og unge der har gået i gymnasiet under den tidligere ordning. Der er tale om det hidtil største udsnit af respondenter der er blevet spurgt om deres vurdering af den forlængede ungdomsuddannelse.

Talmaterialet giver imidlertid kun mulighed for at drage præcise konklusioner om den enkelte idrætsgren for så vidt angår de forbund der har flest respondenter[1]. Selvom det under de mest optimale præmisser ville have været svært at sige noget præcist om mange af de mindre idræts-

[1] *Det vil i praksis sige Dansk Boldspil-Union, Dansk Håndbold Union og Dansk Svømmeunion.*

grene, er dette en svaghed ved undersøgelsen. For at kunne imødegå denne udfordring er respondenterne i stedet blevet delt op i hhv. holdsport[2] og individuelle idrætsgrene.

Bemærk at der i rapporten kun er nævnt sammenhænge mellem variable der er blevet testet som signifikante. Der henvises i øvrigt til Appendiks C for en uddybning af spørgeskemaundersøgelsens metodiske grundlag og bilagsrapporten for frekvenstabeller og krydstabeller i forhold til udvalgte variable.

3.2.2 Interviewundersøgelse

Formålet med interviewundersøgelsen har været dels at uddybe og nuancere resultaterne af spørgeskemaundersøgelsen, dels at sikre at både forbundenes og uddannelsesinstitutionernes syn på ordningen blev inddraget. Interviewundersøgelsen har omfattet:

- To fokusgruppeinterview og et personligt interview i Vejle og København med eliteidrætsudøvere af forskellige idrætsgrene og uddannelsesinstitutioner med forskellige erfaringer i forhold til både den tidligere og den ny gymnasielov. I alt deltog der i disse interview 12 eliteidrætsudøvere af 10 forskellige idrætsgrene. Der har i fokusgruppeinterviewene deltaget eliteidrætsudøvere der hhv. er i gang med en ungdomsuddannelse, har gennemført en ungdomsuddannelse eller er faldet fra uden at gennemføre. Disse informanter er blevet udvalgt på basis af spørgeskemaundersøgelsens besvarelser hvor respondenterne har kunnet angive om de var interesserede i at stille op til interview.
- To fokusgruppeinterview i Vejle og København med sportschefer, trænere mv. fra forskellige idrætsgrene. Der har deltaget repræsentanter fra i alt syv forskellige idrætsgrene i disse interview.
- To fokusgruppeinterview i Vejle og København med rektorer, studievejledere og andre fra gymnasieskoler der har Team Danmark-elever. Der har i alt deltaget ni personer fra kom fra hver deres institution.

3.2.3 Fremtidsseminar

Formålet med seminaret var at identificere og diskutere konkrete forbedringsmuligheder for ordningen med udgangspunkt i resultaterne af de gennemførte undersøgelser. Deltagerkredsen blev udvalgt af Team Danmark efter drøftelse med Idan og EVA for at sikre tilstedeværelsen af centrale aktører. I seminaret 7. januar 2009 deltog i alt ca. 30 personer fra gymnasier, specialforbund, fagbevægelsen, kommuner og Undervisningsministeriet såvel som fra Team Danmark, Idan og EVA. Alle aktører har indsigt i og erfaring med området (se Appendiks A).

Fremtidsseminaret omfattede en mundtlig præsentation af evalueringens hovedresultater såvel som gruppearbejde og plenumdiskussioner (se Appendiks B). Arbejdet foregik i tre grupper der fokuserede på hver sit centrale tema: centralisering af udbuddet, øget fokus på erhvervsuddannelserne og særlige udfordringer i forbindelse med ordningen under den ny gymnasielov. Disse temaer blev på forhånd udvalgt af Team Danmark, Idan og EVA ud fra en vurdering af hvad der var mest interessant at drøfte på grundlag af undersøgelsesresultaterne.

3.3 Projektets organisering

EVA har i samarbejde med Idan stået for gennemførelse af undersøgelserne, organisering og ledelse af projektprocessen og skrivning af notitsen og den afsluttende rapport.

Fra EVA har følgende personer deltaget:

- Michael Andersen, specialkonsulent (projektleder)
- Maiken Friche, evalueringsmedarbejder
- Mikkel Bergqvist, metodekonsulent
- Rikke Sørup, specialkonsulent.

Fra Idan har følgende personer deltaget:

- Rasmus Storm, senioranalytiker

[2] Følgende forbund er regnet som repræsentanter for kategorien "holdsport": Dansk Håndbold Forbund, Dansk Boldspil-Union, Dansk Volleyball Forbund, Danmarks Basketball-Forbund og Danmarks Ishockey Union.

- Lau Tofft-Jørgensen, studentermedhjælper.

Team Danmark har løbende fulgt processen og bidraget med input og kvalitetssikring af resultaterne. Fra Team Danmark har følgende personer deltaget:
- Michael Andersen, direktør
- Knud Skadborg, konsulent
- Nicolaj Holmboe, konsulent
- Charlotte Falkentoft, konsulent.

3.4 Rapportens opbygning og indhold

Rapporten indeholder en præsentation af evalueringens resultater. Det drejer sig dels om en mere detaljeret gennemgang af de resultater der blev fremlagt i en notits på fremtidsseminaret i januar 2009, dels om en perspektivering af disse. Perspektiveringen tager udgangspunkt i drøftelserne på fremtidsseminaret der fokuserede på hvordan ordningen kan forbedre de unge eliteidrætsudøveres muligheder for at gennemføre en ungdomsuddannelse.

Kapitel 4 giver en samlet præsentation af evalueringens resultater med særlig vægt på ordningens stærke sider. De følgende fire kapitler fokuserer på hver sit tema hvor evalueringen har kunnet bidrage med viden om de mere kritiske sider af ordningen, og hvor fremtidsseminaret har bidraget med perspektiveringer og forslag til forbedringer.

Kapitel 9 tegner et billede af eliteidrætsudøverne, herunder kønsforskelle og forskelle der hænger sammen med den specifikke idrætsgren. Og kapitel 10 beskriver kort hvad en række tidligere undersøgelser har vist om udviklingen i dansk eliteidræt med særligt henblik på tilbuddet om de forlængede ungdomsuddannelsesforløb. Herefter følger evalueringens resultater i seks kapitler.

4 En generel succeshistorie

Dette kapitel fremhæver en række af evalueringens hovedresultater der tilsammen tegner billedet af en ordning der gør en forskel. De følgende fire kapitler behandler nogle af de mere problematiske aspekter ved ordningen. Når betegnelsen "Team Danmark-elever" anvendes, menes der medmindre andet fremgår alle der er blevet godkendt til en forlængelse af deres ungdomsuddannelse, uanset om de har gjort brug af forlængelsen eller ej.

4.1 Tilfredsheden med ordningen er stor

Samlet set har 43 % af respondenterne været "tilfredse" med det forløb de har gennemført, og 47 % har været "overvejende tilfredse". Kun 11 % har været "utilfredse" eller "overvejende utilfredse". Når man deler disse tal op i forhold til hvilken ordning den enkelte har gjort brug af, ses det at de mest tilfredse er dem der har taget et forlænget forløb på enten Marselisborg eller Falkonergårdens gymnasier. Her var 47 % tilfredse og 50 % overvejende tilfredse.

De elever der ikke har gjort brug af et forlænget forløb er også i høj grad tilfredse: Her er 48 % tilfredse og 45 % overvejende tilfredse. Endelig er de mindst tilfredse af disse tre grupper dem der har gjort brug af et forlænget forløb på at almindeligt gymnasium: Her er 38 % tilfredse, mens 47 % er overvejende tilfredse.

Hertil kommer at 87 % af dem der har gjort brug af et forlænget forløb ved Marselisborg eller Falkonergården og 86 % af dem der har gjort brug af muligheden for forlængelse ved et andet gymnasium vurderer at deres muligheder for at få en uddannelse er blevet "forbedret" af at de har valgt en forlænget ungdomsuddannelse.

4.2 Der er ikke behov for yderligere forlængelse af ungdomsuddannelserne

88 % af de respondenter der har gjort brug af et forlænget forløb, svarer at varigheden af den ungdomsuddannelse de er blevet godkendt til, har været passende. Dette bakkes op af deltagerne i fokusgruppeinterviewene. I det omfang at nogle ønsker en anden varighed end de fire år, er der snarere tale om et korterevarende end et længerevarende forløb.

To ud af tre der er blevet godkendt til forlænget ungdomsuddannelse, gør brug af muligheden for forlængelse, mens hver tredje nøjes med den almindelige studietid. Dette valg kan hænge sammen med forskellige vilkår, fx er der eliteidrætsudøvere der formår at kombinere eliteidrætten med en ungdomsuddannelse af normal varighed, og som ikke ønsker at udskyde tidspunktet for deres afsluttende eksamen med et år. At nogle fravælger at gøre brug af ordningen er ikke i sig selv et problem. Det er kun et problem hvis nogle fravælger en forlængelse fordi de oplever at vilkårene er uattraktive. Det vender rapporten tilbage til.

4.3 Eliten blandt eliten har særligt brug for den forlængede ungdomsuddannelse

En vigtig konklusion i forhold til den forlængede ungdomsuddannelse er at den gruppe der er kommet længst inden for elitesporten, i højere grad svarer at de *ikke* ville være gået i gang med en ungdomsuddannelse hvis de ikke kunne have fået den forlænget. Denne gruppe svarer også i højere grad at de *ikke* ville have kunnet gennemføre en ungdomsuddannelse uden en forlængelse af den. Deltagelse i mesterskaber er her valgt som indikator på det sportslige niveau, og i alt

15 % har deltaget i OL, VM eller EM for seniorer eller juniorer. Når man krydser respondenternes sportslige niveau med de øvrige svar, ses det at de der har deltaget i OL, VM eller EM for seniorer eller juniorer, også finder det mindre vigtigt at kunne blive boende i deres lokalområde mens de uddanner sig og dyrker idræt på eliteniveau. Endelig finder de i højere grad at turnerings- og stævneaktivitetens fordeling henover året *ikke* stemmer godt overens med uddannelsesaktiviteten.

4.4 For et stort mindretal betyder forlængelsen at de får en ungdomsuddannelse som de ellers ikke ville få

33 % af respondenterne valgte et ungdomsuddannelsesforløb af normal varighed selvom de var blevet godkendt til et forlænget forløb, og 62 % af disse (svarende til 16 % af alle respondenterne) svarede at de godt kunne tilgodese både deres sport og deres uddannelse uden forlængelse. Sammenholder man dette med at 66 % af alle respondenter svarer at de tror de godt kunne have gennemført deres ungdomsuddannelse uden forlængelse, ses det at mange af Team Danmark-eleverne formentlig ville kunne klare at gennemføre en ungdomsuddannelse uden mulighed for en forlængelse af den.

Men omvendt ses det også at 3 % klart afviser at de ville være gået i gang med en ungdomsuddannelse hvis de ikke kunne have fået den forlænget. Hertil kommer at 25 % svarer at selvom de nok ville være gået i gang med en ungdomsuddannelse uden muligheden for forlængelse, så tror de ikke at de ville have kunnet gennemføre uddannelsen uden at forlænge den. Og her er der en social skævhed når man samtidig ser på om forældrene har en videregående uddannelse eller ej. Mens 2 % af respondenterne med forældre med videregående uddannelser ikke ville være gået i gang med en ungdomsuddannelse uden forlængelse, gælder det samme for 9 % af respondenterne med forældre uden videregående uddannelser. Forlængelsen er med andre ord mest fordelagtig for unge der kommer fra hjem med forældre uden videregående uddannelser.

4.5 En forlængelse af ungdomsuddannelsen betyder mere tid til sporten

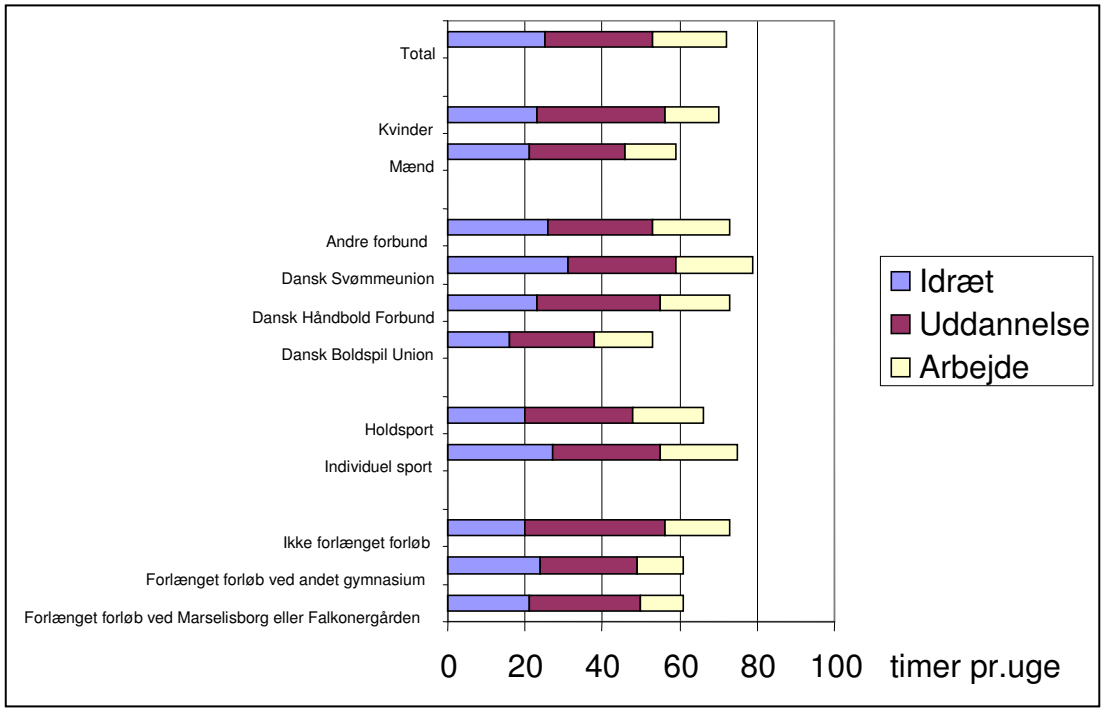
Respondenterne har lavet et overslag over hvor mange timer de brugte på hhv. idræt, uddannelse og arbejde under deres ungdomsuddannelse. Dette illustreres i figur 1 nedenfor.

Tallene i figuren skal tages med forbehold, ikke mindst pga. den usikkerhed der er forbundet med at den enkelte eliteidrætsudøver retrospektivt skal vurdere sit gennemsnitlige tidsforbrug i en typisk uge.

Med dette forbehold in mente kan man konstatere at de elever der har haft forlængede ungdomsuddannelsesforløb, i gennemsnit brugte flere timer ugentligt på idræt og færre timer på uddannelse og arbejde sammenlignet med elever i ikke-forlængede forløb. Med andre ord giver ordningen mulighed for en tidsmæssig aflastning af eliteidrætsudøverne og en højere prioritering af sporten sammenlignet med et ungdomsuddannelsesforløb af normal varighed.

Men tallene viser også – hvilket rapporten tidligere har været inde på – at tidsforbruget til idræt i høj grad afhænger af valget af idrætsgren og andre forhold. Behovet for aflastning i form af en forlænget ungdomsuddannelse varierer derfor tilsvarende. Generelt set bruger eliteidrætsudøverne dog meget tid på deres idræt – ifølge tallene omkring 20 timer om ugen i gennemsnit. Dertil kommer de ca. 30 timer som gennemsnitseleven bruger på uddannelse, og de ca. 13 timer der bruges på arbejde, og der er derfor tale om en ganske stor tidsmæssig belastning for den enkelte eliteidrætsudøver. Dette er fuldt ud på højde med og i vid udstrækning højere end hvad andre undersøgelser viser om eliteudøvernes forbrug af tid på hhv. uddannelse, arbejde og idræt.

Figur 1: Forbrug af timer pr. uge til idræt, uddannelse og arbejde (n=395)

4.6 Team Danmark-elever har ikke noget specielt højt frafald

Frafaldsprocenten er 13 % blandt Team Danmark-eleverne, hvilket er på niveau med frafaldet blandt andre unge og ikke en specielt høj andel set i lyset af de særlige udfordringer som denne målgruppe står over for. De hyppigste årsager til frafald er mistet lyst til uddannelsen og vanskeligheden ved at forene idræt med uddannelse. Men det skal understreges at der er tale om en meget lille andel af respondenterne. Det var også gymnasiernes repræsentanternes erfaring at der ikke er noget særligt problem med frafaldet blandt Team Danmark-eleverne. Ifølge deres vurdering er der dels tale om årsager som også gælder andre unge, dels idrætsrelaterede årsager som fx skader og i enkelte tilfælde professionalisering af idrætten i forbindelse med kontraktindgåelser eller ophold i udlandet.

4.7 Team Danmark-elever opnår karakterer på niveau med andre gymnasieelever

Karaktergennemsnittet for de respondenter der blev færdige i 2006 eller 2007, var 8,3, hvilket er på niveau med landsgennemsnittet for samtlige studenter på stx.

5 Stx og andre ungdomsuddannelser

5.1 Hvad dokumentationen viser

Selvom Team Danmark-ordningen principielt vedrører den brede vifte af ungdomsuddannelser, kan det konstateres at fordelingen er meget skæv: Af de 388 der blev godkendt til et forlænget forløb i 2006, blev 319 eller 82 % godkendt til et forlænget forløb på stx. Desuden blev 11 % godkendt til hhx, 4 % til htx og 2 % til hf. Ud af samtlige besvarelser af spørgeskemaet har kun en enkelt respondent angivet at have benyttet sig af et forlænget erhvervsuddannelsesforløb (eud o.l.). Dette står i skarp kontrast til fordelingen på en normal ungdomsårgang hvor ca. 40 % søger en erhvervsuddannelse.

Af de respondenter der har gået i gymnasiet under den ny gymnasielov, svarer hele 41 % at deres idrætsgren har haft betydning for deres valg af ungdomsuddannelse. Det tilsvarende tal for respondenter der gik i gymnasiet under den tidligere gymnasielov, er 27 %. Med andre ord er der en tendens til at man i højere grad søger at forene sin eliteidræt med en ungdomsuddannelse på det almene gymnasium. Det kan hænge sammen med at det i højere grad er blevet synliggjort at det er muligt at koble eliteidræt med en ungdomsuddannelse på stx i forhold til andre ungdomsuddannelser. Ligesom det formentlig spiller ind at det netop er skoler der udbyder stx, som også kan tilbyde gode faciliteter for idrætsudøverne, herunder morgentræning.

I forbindelse med fokusgruppeinterviewene med sportscheferne m.fl. blev der formuleret kritik af det ensidige fokus på det almene gymnasium. Flere vurderede at "systemet låser folk til gymnasiet", og at mange formentlig ville vælge et forlænget forløb på eud hvis denne mulighed var lige så synlig og oplagt for de unge. I den forbindelse blev der fortalt en succeshistorie om en kendt håndboldspiller der samtidig med sin elitekarriere uddannede sig til elektriker. En af måderne at styrke eliteidrætsudøvernes søgning til erhvervsuddannelserne på kunne være at eksponere sådanne historier.

5.2 Perspektiver og muligheder

På fremtidsseminaret drøftede en gruppe ovenstående tema, herunder hvad der kan forklare den meget begrænsede brug af ordningen i relation til erhvervsuddannelserne. Gruppen, såvel som andre deltagere i seminaret, pegede på en række grunde til denne skævhed i søgningen:

- Det kan være en ulempe for erhvervsuddannelserne at eleverne på et tidligere tidspunkt skal træffe deres valg af erhverv sammenlignet med gymnasiet der betyder en udskydelse af dette valg i mindst tre år.
- Erhvervsuddannelserne indebærer ofte en fysisk indsats, fx på en byggeplads, på en fabrik eller i en butik, der kan være sværere at forene med eliteidrætten end et mere bogligt forløb på det almene gymnasium.
- På eud er der i dag indbygget en forholdsvis høj grad af fleksibilitet. Fx kan der tilrettelægges grundforløb af forskellig varighed der er tilpasset den enkeltes behov. Det kan betyde at der er eliteidrætsudøvere med interesse for eud der ikke finder det nødvendigt at søge om forlængelse af uddannelsen.
- Mange arbejdsgivere er ikke nødvendigvis interesserede i at indgå en kontrakt med en ung eliteidrætsudøver der måske ofte vil være væk fra arbejdet.
- Team Danmark-eleverne har en skæv social profil i forhold til normalbefolkningen idet en større andel af disse elever kommer fra hjem hvor forældrene har en videregående uddannelse, hvilket denne rapport også dokumenterer.

- Eud har generelt et imageproblem som i mange unges øjne gør det mindre attraktivt at gennemføre en erhvervsuddannelse.
- Idræt har i dag en helt forskellig status på hhv. stx og de øvrige ungdomsuddannelser, idet idræt typisk hverken eksisterer som fag eller aktivitet på de øvrige ungdomsuddannelser.

Tekstboksen nedenfor viser en række idéer til hvad der kan gøres for at styrke søgningen til ikke mindst eud. Det ses at idéerne generelt ikke stiller krav om ændringer i regelgrundlaget. Idéerne handler i højere grad om kommunikation og samarbejde.

Fremtidsseminarets idéer om hvad der kan gøres for at fremme søgningen til andre ungdomsuddannelser end stx:

- Synliggøre muligheder og eksponere de gode historier, dvs. fremvise eksempler på at personer har gennemført en erhvervsuddannelse samtidig med at de har dyrket eliteidræt
- Overbevise arbejdsgivere om at de kan have gavn af at udbyde praktikpladser til og ansætte eliteidrætsudøvere, fx ved at de som en del af deres brand kan fremhæve at de støtter eliteidrætten
- Styrke dialogen mellem Team Danmark, arbejdsgiverne og fagbevægelsen, herunder hvordan man kan øge udbuddet af praktikforløb og sikre en mere fleksibel tilrettelæggelse af disse
- Bruge uddannelsesmesser o.l. mere målrettet til at synliggøre mulighederne for at kombinere eliteidræt og eud
- Udbygge samarbejdet mellem klubber og arbejdsgivere der ud over at fungere som sponsorer måske også kan fungere som praktikpladsvirksomheder o.l.
- Styrke vejledningen af de unge i forhold til at søge en bredere vifte af ungdomsuddannelser end på nuværende tidspunkt
- Fremme idræt som fag eller aktivitet på erhvervsrettede uddannelsesinstitutioner hvor idræt i dag ikke udgør en obligatorisk del af forløbet på eud i modsætning til stx.

En sportschef havde kun kendskab til to til tre forlængede forløb på eud fra sit arbejde som sportschef i de seneste syv år, og en anden kendte kun et par tilfælde ud af de for tiden 80 eliteudøvere inden for sin idrætsgren. Selvom der kun findes et begrænset antal eksempler på eliteidrætsudøvere under Team Danmark-ordningen der vælger en erhvervsuddannelse, så findes de dog: En eliteidrætsudøver gennemførte en uddannelse inden for herreekvipering, og en anden en uddannelse som anlægsgartner.

Disse eksempler viser at hvis der er et ønske hos den enkelte eliteidrætsudøver og en vilje hos arbejdsgiveren, er det som regel muligt at finde en løsning der passer den enkelte. Disse historier kunne med fordel formidles videre til en større kreds af mennesker. Skal eud fremmes blandt eliteidrætsudøvere i forhold til det nuværende meget lave niveau, kræver det en målrettet indsats på basis af et styrket samarbejde mellem klubber, specialforbund, Team Danmark, uddannelsesinstitutioner og ikke mindst virksomheder.

6 Antallet af udbydere

6.1 Hvad dokumentationen viser

I 2006 blev der i alt godkendt 388 elever til forlængede ungdomsuddannelsesforløb på 88 uddannelsesinstitutioner i hele Danmark[3]. Dette er den seneste årgang der indgår i undersøgelsen. De to uddannelsesinstitutioner der modtager flest Team Danmark-elever, er hhv. Falkonergårdens Gymnasium som Team Danmark godkendte 101 elever til i 2006 (98 stx- og 3 hf-elever), og Marselisborg Gymnasium som Team Danmark godkendte 40 elever til i 2006 (alene stx). Andre 86 uddannelsesinstitutioner fik samme år godkendt 247 elever, svarende til i gennemsnit knap tre elever pr. skole. Alt i alt var der kun seks uddannelsesinstitutioner som Team Danmark godkendte mere end ti elever til i 2006.

En meget stor andel af Team Danmark-eleverne går i dag i klasser hvor de enten er de eneste, eller hvor der er ganske få elever der har eliteidrætten til fælles: 38 % af respondenterne var de eneste på Team Danmark-ordningen i deres klasse, mens 22 % gik i klasser med to til tre andre der også var på Team Danmark-ordningen.

Tabel 1:
Antal Team Danmark-elever i klassen og tilfredsheden med denne fordeling (n = 548)

		Hvor tilfreds var du med denne fordeling af elever?				
		Tilfreds	Overvejende tilfreds	Overvejende utilfreds	Utilfreds	Total
Hvor mange andre i din klasse var også på TD ordningen med forlænget ungdomsuddannelse - omtrentligt og som gennemsnit over årene?	Jeg var den eneste på TD i min klasse	46,0%	28,2%	11,4%	14,4%	100,0%
	Der var to til tre andre på TD i min klasse	54,2%	30,8%	10,8%	4,2%	100,0%
	Der var over 3, men ikke alle i min klasse var på TD	64,5%	30,6%	1,6%	3,2%	100,0%
	Alle eller størstedelen i min klasse var på TD	76,9%	17,1%	1,7%	4,3%	100,0%
Total		56,9%	26,6%	8,8%	7,7%	100,0%

Kilde: Spørgeskemaundersøgelsens spørgsmål 25 og 26

Tabellen viser at 77 % af de respondenter hvor alle eller hovedparten af eleverne var på Team Danmark-ordningen, har været "tilfredse" med denne fordeling, og selvom tilfredsheden generelt set er stor, er tendensen at jo færre Team Danmark-elever der er i klassen, desto mindre er tilfredsheden: 46 % af de respondenter der var den eneste Team Danmark-elev i deres klasse, var tilfredse med dette.

[3] *Der kan være forskel på hvilke uddannelsesinstitutioner Team Danmark godkender eliteidrætsudøvere til, og de uddannelsesinstitutioner som den enkelte idrætsudøver ender med at vælge.*

Den større tilfredshed hænger sandsynligvis sammen med at de uddannelsesinstitutioner der har mange Team Danmark-elever, herunder i særdeleshed Marselisborg og Falkonergårdens Gymnasier, i højere grad kan give de unge nogle muligheder som uddannelsesinstitutioner med få Team Danmark-elever ikke kan. Det gælder fx morgentræning hvor 68 % af eleverne på de to uddannelsesinstitutioner har deltaget i morgentræning skemalagt af gymnasierne, mens dette kun gælder 17 % af dem der har gået på andre gymnasier.

Tabel 2: Sammenhæng mellem Team Danmark-ordning og deltagelse i morgentræning under uddannelsesforløb (n = 583)

Hvilken ordning har du gjort brug af i forbindelse med den ungdomsuddannelse du har gået på?

		Har du under uddannelsesforløbet deltaget i morgentræning skemalagt af skolen?		
		Ja	Nej	Total
Hvilken ordning har du gjort brug af i forbindelse med den ungdomsuddannelse du har gået på?	Forlænget forløb på ved Fallkonergården eller Marselisborg	68,3%	31,7%	100,0%
	Forlænget forløb på et almindeligt gymnasium	16,6%	83,4%	100,0%
	Ikke forlænget forløb	18,4%	81,6%	100,0%
Total		29,6%	70,4%	100,0%

Kilde: Spørgeskemaundersøgelsens spørgsmål 3 og 17

Der er også en større andel af de unge der har gået på Marselisborg eller Falkonergårdens Gymnasier, som oplevede at forlængelsen i praksis allerede trådte i kraft i 1. g, sammenlignet med de unge der har gennemført et forlænget ungdomsuddannelsesforløb på et andet gymnasium. At der er hele klasser med Team Danmark-elever giver altså gymnasieskolerne mulighed for på en mere gennemgribende måde at tilrettelægge undervisningen så der i højere grad tages særlige hensyn til eliteidrætselevernes behov.

I forbindelse med interviewene påpegede flere elever problemerne med tilrettelæggelsen af det forlængede forløb når der kun var få Team Danmark-elever på skolen, fx i form af flere mellemtimer som det ikke altid var nemt at udnytte optimalt. Specielt var det ofte umuligt at bruge timerne til træning.

87 % af respondenterne boede hjemme hos deres forældre størstedelen af den tid hvor de var i gang med deres ungdomsuddannelse. Og 82 % vurderer at det "i høj grad" eller "i nogen grad" har været vigtigt for dem at kunne blive boende i deres lokalområde mens de uddannede sig og samtidig dyrkede eliteidræt. At mange eliteidrætselever finder det vigtigt at blive boende i deres lokalområde taler imod en høj grad af centralisering af udbudet.

6.2 Perspektivering og muligheder

Dokumentationen kan underbygge argumenter både for og imod at samle Team Danmark-eleverne på færre uddannelsesinstitutioner. På fremtidsseminaret var der dog overvejende stemning for en højere grad af centralisering i form af at samle Team Danmark-eleverne på færre uddannelsesinstitutioner så at flere får mulighed for at have hele Team Danmark-klasser eller klasser med en stor andel af Team Danmark-elever.

Ønsket om en højere grad af centralisering blev begrundet ud fra behovet for større volumen på den enkelte uddannelsesinstitution for at fremme tilstrækkelig ekspertise og erfaring såvel som en hensigtsmæssig kultur og struktur i forhold til at sikre samspillet mellem idræt og uddannelse.

Der var forskellige bud på det optimale antal uddannelsesinstitutioner med Team Danmark-ordning uden at der dog var mulighed for at diskutere sig frem til en enighed om dette: Et synspunkt var at de ca. 20 gymnasieskoler som tidligere har haft Team Danmark-elever, faktisk er et meget passende antal i forhold til en balance mellem hhv. hensynet til en bred geografisk dækning på den ene side og behovet for at samle eleverne på den anden side.

En mere vidtgående løsning var fem til seks regionale centre fordelt på de største byer i landet. Sådanne centre ville i givet fald kunne tilbyde hele klasser med Team Danmark-elever og have tilstrækkelig volumen til at kunne tilbyde hensigtsmæssige faciliteter, herunder gode træningsfaciliteter og bosteder for de elever der kommer langvejs fra. I den forbindelse blev det nævnt at der allerede i dag er mulighed for kostskolefaciliteter i tilknytning til gymnasierne. Dette kunne med fordel tænkes sammen med opbygningen af stærke idræts- og uddannelsesmiljøer.

Repræsentanterne fra Team Danmark påpegede i den forbindelse at de følte sig forpligtede i forhold til de 18 kommuner som de i dag har et særligt samarbejde med, uden at dette nødvendigvis betyder at der skulle være et Team Danmark-gymnasium i hver af disse 18 kommuner. Regnestykket viser da også at hvis man fordelte de 319 elever der i 2006 blev godkendt til et forlænget forløb på stx, på klasser af 24, ville det svare til omkring 13 klasser på landsplan. Og hvis målet er at hver uddannelsesinstitution skal have en hel klasse med Team Danmark-elever, skal antallet af uddannelsesinstitutioner ikke overstige disse 13.

Der blev dog også advaret mod en for høj grad af centralisering. Nogle mente at fem til seks uddannelsesinstitutioner på landsplan ville være for lidt, og fx blev det fremført at hvis der kun var et sådant meget begrænset antal uddannelsesinstitutioner med Team Danmark-ordning, ville der være eliteidrætsudøvere der ville fravælge dem.

Det blev også fremført at det ikke er tilstrækkeligt at lægge sig fast på et bestemt antal uddannelsesinstitutioner da det er mindst lige så vigtigt at diskutere hvilke krav der bør stilles til udbyderne, fx med hensyn til træningsfaciliteter. Nogle mente at den enkelte uddannelsesinstitution skulle have en slags certificering eller licens af Team Danmark for at kunne udbyde Team Danmark-ordningen. I dag er der uddannelsesinstitutioner der har Team Danmark-elever uden at de i tilstrækkelig grad prioriteter opgaven.

Det blev også påpeget i flere sammenhænge at man ikke skulle glemme ønsket om at udvikle "hele" mennesker, og denne vision kan fx tale for at selvom man samler Team Danmark-eleverne, så bør man fortsat lade dem gå sammen med elever der ikke er optaget af eliteidræt. Der er nogle steder gode erfaringer med at omkring halvdelen af eleverne i klassen er Team Danmark-elever, ligesom der er gode erfaringer med at blande eliteidrætsudøvere af forskellige idrætsgrene. Dette giver mulighed for både at prioritere eliteidrætsudøvernes behov og at lade dagligdagen handle om andet end idræt eller en bestemt idrætsdisciplin.

Den gruppe der fokuserede på temaet om centralisering, foreslog at man kunne differentiere tilbuddet ud fra hvilket niveau eliteidrætsudøverne befinder sig på: De bedste eliteidrætsudøvere kunne samles på nationalt plan nogle få steder i landet, mens Team Danmark-elever på lavere niveauer i højere grad kunne forankres regionalt eller lokalt. Endelig kunne man have mere individuelle løsninger inden for idrætsgrene som fodbold og håndbold med særlig stor volumen på enkelte uddannelsesinstitutioner. Der var dog ikke enighed om en sådan model blandt deltagerne på seminaret. Også den svenske model blev nævnt som en måde at skabe et mere differentieret tilbud på der ikke mindst tilgodeser den absolutte elite blandt idrætsudøverne.

7 Den ny gymnasielov

7.1 Hvad dokumentationen viser

Hvor 23 % af respondenterne der gik i gymnasiet under den tidligere gymnasielov, valgte et ikke-forlænget forløb, er denne andel vokset til 43 % af respondenterne der gik i gymnasiet under den ny gymnasielov. Dette fremgår af tabel 3.

Tabel 3: Andelen af respondenter der har gjort brug af ordningen set i forhold til om man er startet under den tidligere eller nuværende gymnasielov (n = 565)

		Hvilken ordning har du gjort brug af i forbindelse med den ungdomsuddannelse du har gået på?			
		Forlænget forløb på ved Folkonergården eller Marselisborg	Forlænget forløb på et almindeligt gymnasium	Ikke forlænget forløb	Total
Er udøveren uddannet under den nye gymnasielov	Gamle lov	23,4%	53,5%	23,0%	100,0%
	Nye lov	23,7%	32,9%	43,4%	100,0%
Total		23,6%	42,7%	33,7%	100,0%

Anmærkning: Respondenterne er fordelt efter hvilket år de har påbegyndt deres gymnasieforløb. De der er startet i 2005 eller 2006, er talt med under "Ny lov", mens de øvrige er talt med under "Tidligere lov".
Kilde: Spørgeskemaundersøgelsens spørgsmål 3 og 12

Med andre ord tyder det på at det samlet set er blevet mindre attraktivt at benytte sig af muligheden for forlængelse under den ny gymnasielov. I forbindelse med fokusgruppeinterviewene blev der givet forskellige eksempler på de vanskeligheder som man oplever på uddannelsesinstitutionerne i forbindelse med den ny gymnasielov, herunder i forbindelse med tværfaglige forløb og projekter, ikke mindst i tilknytning til studieretningerne i 2. og 3.g.

66 % af respondenterne oplevede at forlængelsen i praksis først trådte i kraft på andet år i gymnasiet, mens kun 24 % oplevede at den trådte i kraft på første år. Hvis denne erfaring i sammenhæng med andre erfaringer, fx i forhold til at gå i 4.g med forholdsvis få fag og efter at ens tidligere klassekammerater er blevet studenter, udbredes, kan det tænkes at påvirke den enkelte eliteidrætsudøvers lyst til at gøre brug af ordningen i negativ retning.

Tabel 4 viser tilfredsheden med den fleksibilitet den enkelte idrætsudøver har oplevet i forhold til sin ungdomsuddannelse, set i forhold til om man er startet under den tidligere eller den ny gymnasielov.

Tabel 4: Tilfredsheden med fleksibiliteten på ungdomsuddannelsen set i forhold til om man er startet under den tidligere eller nuværende gymnasielov (n = 565)

		Hvor tilfreds var eller er du med den fleksibilitet du oplever eller har oplevet som elitesportsudøver i forhold til din ungdomsuddannelse?				
		Tilfreds	Overvejende tilfreds	Overvejende utilfreds	Utilfreds	Total
Hvilken lov har du gået under?	Gammel lov	42,2%	42,5%	10,5%	4,7%	100,0%
	Nye lov	49,3%	29,0%	15,2%	6,6%	100,0%
Total		45,8%	35,6%	12,9%	5,7%	100,0%

Anmærkning: Respondenterne er fordelt efter hvilket år de har påbegyndt deres gymnasieforløb. De der er startet i 2005 eller 2006, er talt med under "Ny lov", mens de øvrige er talt med under "Tidligere lov"
Kilde: Spørgeskemaundersøgelsens spørgsmål 12 og 30

Tabellen viser at der generelt set er stor tilfredshed med fleksibiliteten: 81 % har været "tilfredse" eller "overvejende tilfredse" med den fleksibilitet de oplevede – eller oplever – i forhold til uddannelsen. Alligevel er der grund til at fremhæve at det mindretal der erklærer sig "utilfredse" eller "overvejende utilfredse" med fleksibiliteten, er steget fra 15 % under den tidligere gymnasielov til 22 % under den ny gymnasielov. Samtidig er gruppen med de mest tilfredse blevet lidt større, også på bekostning af de moderat tilfredse. Med andre ord peger tallene på at der er sket en polarisering i forhold til elitesportsudøvernes tilfredshed under den ny gymnasielov.

Samlet set er der dog grund til at understrege at der generelt set er tale om en høj grad af tilfredshed blandt eliteidrætsudøverne med de forhold som der er blevet spurgt om i spørgeskemaundersøgelsen: 72 % var fx "tilfredse" eller "overvejende tilfredse" med skemalægningen i forhold til placeringen af timer i løbet af ugen. Og 73 % af alle respondenter har "i høj grad" eller "i nogen grad" oplevet at få den hjælp og støtte de har haft behov for i forhold til at kunne kombinere eliteidræt og ungdomsuddannelse. 63 % peger på at det er deres studievejleder der har været den vigtigste støtteperson i forhold til at kombinere sport og uddannelse.

Både sportscheferne m.fl. og gymnasierepræsentanterne gav udtryk for det synspunkt at gymnasiet indholdsmæssigt set kunne passe bedre til idrætsudøvernes behov uden at det ville få konsekvenser for det faglige niveau. I den forbindelse blev der stillet spørgsmål ved at eliteidrætselever skal have idrætsundervisning på lige fod med de andre elever, og at man ikke kan have mere idrætsorienteret undervisning som en integreret del af gymnasieuddannelsen som fx i Sverige.

7.2 Perspektiver og muligheder

På fremtidsseminaret blev den ny gymnasielov drøftet af en gruppe, og det var en udbredt vurdering at den ny gymnasielov ikke havde gjort det nemmere at gennemføre forlængede forløb på denne ungdomsuddannelse. Evalueringens klare dokumentation af at færre eliteidrætsudøvere gør brug af muligheden for forlængelse under den ny gymnasielov, stemmer derfor overens med den oplevelse som deltagerne på seminaret havde af udviklingen.

Ikke mindst etableringen af studieretninger og kravene om tværfagligt samarbejde har risiko for at kollidere med de forlængede forløb. Løsningen kunne derfor være at samle Team Danmark-eleverne på særlige studieretninger enten ved at udvikle én eliteidrætsorienteret studieretning, som et forslag lød, eller ved at etablere fx tre standardiserede studieretninger for alle Team Danmark-elever, hvilket var et andet forslag. De tre studieretninger kunne så dække hhv. det samfundsvidenskabelige, det naturvidenskabelige og det sproglige fagområde. Argumenterne for kun at etablere én Team Danmark-studieretning er at det kun vil være muligt at oprette hele Team Danmark-klasser få steder i landet, og at flere studieretninger vil betyde at Team Danmark-eleverne let kommer i mindretal på holdene.

Selvom sådanne begrænsninger af elevernes valgmuligheder i sig selv kan opfattes negativt, ville det ifølge flere af deltagerne være en hensigtsmæssig begrænsning af valgfriheden pga. de muligheder det ville give for at tage hensyn til Team Danmark-elevernes særlige behov, herunder ikke mindst rent skemamæssigt og i forhold til behovet for træning. Forslaget skal ses i sammenhæng med ønsket om centralisering for at sikre et tilstrækkeligt antal elever til at etablere hele eller halve hold med Team Danmark-elever.

Som tekstboksen nedenfor viser, blev der fremlagt en lang række meget forskelligartede idéer fra en ændring af selve regelgrundlaget til ændringer der ville kunne realiseres inden for det eksisterende regelgrundlag.

Fremtidsseminarets idéer om ændringer i regler og/eller praksis med særligt henblik på forlængede forløb på stx:

- Afskaffelse af idræt på obligatorisk niveau for Team Danmark-elever
- Sammenhæng mellem Team Danmark-elevernes behov for fleksibilitet og studieforlængelse og andre elevgruppers tilsvarende behov (fx elever der dyrker musik på højt niveau (musikalsk grundkursus))
- Bredere fokus på elever der interesserer sig for idræt på højt niveau, herunder også elever der ikke er godkendt af Team Danmark
- Etablering af en særlig Team Danmark-studieretning på landsplan
- Etablering af et begrænset antal (fx tre) studieretninger for alle Team Danmark-elever, fx en samfundsfaglig, en naturvidenskabelig og en sproglig studieretning
- Etablering af hele Team Danmark-klasser fordelt på fire til fem steder i Danmark, gerne med tilhørende kollegier og "idrætslandsbyer"
- Formelt samarbejde mellem uddannelsesinstitutioner med Team Danmark-elever, klubber og kommuner, fx med hensyn til træningsfaciliteter og -muligheder
- Krav til de uddannelsesinstitutioner der får tilladelse til at udbyde Team Danmark-ordningen
- Lempelse af bindinger for Team Danmark-elever, fx med hensyn til tidligt valg af fag på A-niveau
- Mulighed for at udbyde blandede studieretninger inden studiestart for Team Danmark-elever
- Etablering af et taxameter der giver økonomisk dækning for særlige indsatser over for Team Danmark-elever, fx i forbindelse med oprettelse af studieretninger for Team Danmark-elever
- Udbygning af faciliteter i klubberne der kan understøtte eliteidrætsudøvernes uddannelsesmuligheder, fx lektielæsningsrum
- Udvidet brug af kostskolekonceptet for Team Danmark-elever
- Udvidet brug af virtuel undervisning
- Udvidet samarbejde mellem uddannelsesinstitutioner, idrætsklubber og kommuner med henblik på at skabe gode elitesportsmiljøer der tager højde for eliteidrætsudøvernes behov for ungdomsuddannelse og gode træningsfaciliteter m.m.
- Udvidet tværfagligt samarbejde mellem grundskoler og gymnasier, fx i forhold til idrætsklasser på 8., 9. og 10. klassetrin.

NB: Idéerne havde ikke nødvendigvis opbakning blandt alle deltagere.

Af de idéer der forudsætter ændringer i love og bekendtgørelser, kan nævnes afskaffelse af idræt på obligatorisk niveau for Team Danmark-eleverne, ændring af taxametersystemet, en radikal udvidelse af brugen af virtuel og/eller fleksibel undervisning[4], lempelse af krav med hensyn til valg af fag og krav om særlige studieretninger for Team Danmark-eleverne for så vidt disse skal være obligatoriske.

Af de idéer der kan sættes i værk uden at regelgrundlaget nødvendigvis ændres, kan nævnes udvidet brug af muligheder der ligger i gymnasiekostskolekonstruktionen, en moderat udvidelse af virtuel undervisning og udvidet samarbejde mellem skoler, klubber og kommuner.

[4] Fleksibel undervisning i betydningen undervisning der ikke nødvendigvis forudsætter at elever og lærer regelmæssigt er til stede på samme sted og samme tid.

Nogle af idéerne peger i samme retning og handler om et perspektiv hvor der dels sker en centralisering af udbudet, dels sker en skærpelse af de krav der stilles de skoler der kan udbyde ordningen, dels sker en egentlig prægning af gymnasiets regelgrundlag, struktur og praksis for i højere grad at kunne imødekomme de særlige behov som eliteidrætseleverne har.

8 Samarbejdet mellem uddannelsesinstitutioner og idrætsmiljø

8.1 Hvad dokumentationen viser

Samarbejdet mellem uddannelsesinstitutioner og klubber eller specialforbund kan opleves meget forskelligt afhængig af hvem man spørger: Eliteudøverne svarer overvejende negativt når de skal vurdere samarbejdet mellem uddannelsesinstitution og klub eller specialforbund: 43 % vurderer at "der slet ikke har været noget samarbejde", mens 12 % svarer at samarbejdet har været "dårligt" eller "overvejende dårligt". 23 % svarer at det har været "overvejende godt", mens kun 10 % betegner det som "godt".

I tabel 5 er der set bort fra de 10 % der svarer "ved ikke", og de øvrige er fordelt efter den ordning de har gjort brug af på ungdomsuddannelsen.

Tabel 5:
Eliteudøvernes oplevelse af samarbejde, herunder set i forhold til hvilken ordning de har været på (n = 527)

		Hvordan har du oplevet at samarbejdet fungerer mellem din skole og dem der har med din sport at gøre, fx i din klub eller i dit forbund?					
		Godt	Overvejende godt	Overvejende dårligt	Dårligt	Der har slet ikke været noget samarbejde	Total
Hvilken ordning har du gjort brug af i forbindelse med den ungdomsuddannelse du har gået på?	Forlænget forløb ved Falkonergården eller Marselisborg	18,3%	34,2%	10,0%	4,2%	33,3%	100,0%
	Forlænget forløb på andet gymnasium	9,9%	22,4%	9,9%	6,7%	51,1%	100,0%
	Ikke forlænget	10,4%	23,3%	6,1%	6,7%	53,4%	100,0%
	Total	12,1%	25,5%	8,7%	6,1%	47,6%	100,0%

Kilde: Spørgeskemaundersøgelsens spørgsmål 3 og 36

Som det fremgår af tabellen, svarer 53 % af de respondenter der har benyttet sig af et forlænget forløb på enten Falkonergårdens eller Marselisborg Gymnasier, at samarbejdet mellem uddannelsesinstitution og klub eller specialforbund har været "godt" eller "overvejende godt", mens kun 32 % af dem der har gjort brug af et forlænget forløb på et andet gymnasium, og 34 % af dem der ikke har gjort brug af ordningen, har oplevet samarbejdet som "godt" eller "overvejende godt".

Denne forholdsvis negative vurdering fra idrætsudøverne, især blandt dem der ikke har gennemført deres forlængede forløb på Falkonergårdens eller Marselisborg Gymnasier, står dog i mod-

sætning til den opfattelse der hersker blandt sportschefer m.fl. og repræsentanterne fra gymnasierne hvor samarbejdet vurderes langt mere positivt[5].

En forklaring på denne modsætning kan være at en del af det samarbejde der foregår, er usynligt for den enkelte eliteidrætsudøver. Hertil kommer at der jo er en generel tilfredshed med fx fleksibiliteten på uddannelsesinstitutionerne i forhold til at muliggøre deltagelsen i idrætten. Og denne tilfredshed ville næppe være så stor hvis samarbejdet generelt fungerede dårligt. Dog må man konstatere at en stor gruppe eliteidrætsudøvere – særligt på de gymnasier der ikke har elitesport som et særligt prioriteret indsatsområde – vurderer samarbejdet så kritisk at der er behov for at se nærmere på dette.

8.2 Perspektiver og muligheder

På fremtidsseminaret blev temaet drøftet i forbindelse med de øvrige, herunder temaet "centralisering". Og flere deltagere argumenterede for at både tværgående samarbejde mellem klubber, uddannelsessteder og kommuner og en grad af centralisering for at skabe tilstrækkelig samling af eliteidrætsudøvere er væsentligt for at kunne skabe stærke eliteidrætsmiljøer der samtidig kan sikre eliteidrætsudøverne en ungdomsuddannelse.

Et eksempel på et sådant samarbejde findes i Århus hvor man har etableret Elite Sports Akademi Aarhus (ESAA) som et partnerskab mellem lokale klubber, byens uddannelsesinstitutioner, herunder Marselisborg Gymnasium og i samarbejde med Team Danmark og Danmarks Idræts Forbund. ESAA skal skabe rammer for optimal uddannelse og talentudvikling af eliteidrætsudøvere og sikre at uddannelse og sport hænger ordentligt sammen for den enkelte. ESAA tilbyder morgentræning, kurser i ernæring og psykologi m.m. og et elitemiljø inden for otte idrætsgrene. Ved at udnytte og samle eksisterende faciliteter og samarbejdspartnere i en integreret løsning forsøger Århus at blive en førende by inden for talentudvikling og samtidig sikre udøverne gode uddannelsesmuligheder. Også i København og på Fyn er der eksempler på at man forsøger at styrke samarbejdet mellem idrætsmiljø, uddannelsesinstitutioner og kommuner, herunder i forhold til at etablere hensigtsmæssige tilbud om træning m.m. der kan forenes med uddannelse.

[5] Vi må dog tage det metodiske forbehold at de skolefolk, sportschefer m.fl. som har deltaget i fokusgruppeinterviewene, dels er udpeget af Team Danmark, dels har valgt at møde op, hvilket alt andet lige kan ses som et udtryk for at de finder sagen tilstrækkelig vigtig og interessant. Man kan derfor ikke udelukke at de informanter EVA har talt med, er mere positive over for samarbejde mellem idrætsmiljø og uddannelsesinstitution end gennemsnittet af repræsentanter fra de to sektorer.

9 Eliteidrætsudøvernes vilkår

Dette kapitel tegner et billede af de eliteidrætsudøvere der godkendes til ordningen. Som dokumentationen viser, har eliteidrætsudøverne meget forskellige vilkår i forhold til vanskeligheden af at forene eliteidræt og ungdomsuddannelse når man ser på forhold som køn, forældrenes uddannelsesbaggrund, tidsforbrug, brug af kontrakter og den støtte den enkelte eliteidrætsudøver oplever at få fra klubber og specialforbund i forhold til uddannelse.

9.1 Køn

54 % af respondenterne er kvinder, og 46 % er mænd. Besvarelserne er systematisk krydset med køn for at identificere eventuelle kønsspecifikke forskelle. Og i forhold til en række af besvarelserne er der som forventet, baseret på andre undersøgelsesresultater, væsentlige forskelle kønnene imellem:

Kvinderne prioriterer i højere grad end mændene uddannelse. Det kommer til udtryk ved at kvinderne i højere grad svarer at det er vigtigt for dem at kunne vælge mellem forskellige fag og studieretninger. Og kvinderne prioriterer i højere grad end mændene at være sammen med andre der har tilsvarende vilkår. Det kommer til udtryk ved at kvinderne i højere grad finder det vigtigt at gå i en klasse med mange sportsfolk.

Kvinderne vælger også i højere grad end mændene de ikke-forlængede forløb, mens mændene i højere grad vælger de forlængede forløb på gymnasier hvor der ikke er så mange Team Danmark-elever.

En større andel af mændene svarer at de søgte at forbedre deres idrætslige niveau mens de var i gang med en ungdomsuddannelse. Ligeledes har en større andel af mændene indgået kontrakt. Der er også en større andel blandt mændene der finder at de kontraktlige bindinger gør det "vanskeligt" eller "meget vanskeligt" at finde tid til uddannelse. Koblingen mellem idræt og uddannelse synes alt i alt at være vanskeligere for mændene end kvinderne. Der er en større andel blandt mændene der er "utilfredse" eller "overvejende utilfredse" med fordelingen af spidsbelastningen i løbet af året mens de gennemførte en ungdomsuddannelse. Og mændene svarer også i højere grad at de enten ikke ville være gået i gang med en ungdomsuddannelse hvis de ikke kunne have fået den forlænget, eller at de ikke tror at de ville have kunnet gennemføre uddannelsen uden en forlængelse af den.

9.2 Forældrenes uddannelsesbaggrund

De eliteidrætsudøvere der bliver godkendt af Team Danmark, skiller sig i høj grad ud fra gennemsnittet af den danske befolkning i forhold til det uddannelsesniveau som deres forældre har. 32 % svarer at enten deres far eller mor har en lang videregående uddannelse, og 39 % svarer at enten deres far eller mor har en mellemlang videregående uddannelse. Mens kun 9 % svarer at deres mor eller far havde erhvervsuddannelse som højeste uddannelse.

Med andre ord har ikke mindre end 71 % af de godkendte Team Danmark-elever forældre hvor mindst den ene har en mellemlang eller lang videregående uddannelse. Til sammenligning kan

det nævnes at dette gælder for 55 % af alle stx-elever. Blandt hele befolkningen i alderen 30 til 69 år har 23 % en mellemlang eller lang videregående uddannelse[6].

Når så stor en andel af Team Danmark eleverne kommer fra hjem med et højt uddannelsesniveau, hænger det formentlig sammen med at forældre med høj uddannelse i højere grad forsøger at få deres børn til at vælge en ungdomsuddannelse på trods af den pressede situation de unge befinder sig i dobbeltpresset fra idræt og uddannelse. Ligesom det omvendt kan tænkes at eliteidrætsudøvere der ikke kommer fra hjem hvor forældrene har en høj uddannelse, ikke i samme grad motiveres for at vælge en gymnasial uddannelse.

9.3 Tidsforbruget inden for forskellige idrætsgrene

Respondenterne har lavet et overslag over hvor mange timer de brugte på hhv. idræt, uddannelse og arbejde mens de gik på en ungdomsuddannelse. Dette illustreres i afsnit 4.5. Idrætsudøverne inden for individuelle sportsgrene brugte i gennemsnit 27 timer om ugen på deres idræt, mens udøverne inden for holdsport i gennemsnit brugte 20 timer om ugen. Og ser man på enkelte idrætsgrene, er denne forskel meget større. Fodboldspillerne brugte i gennemsnit 16 timer og håndboldspillerne 23 timer om ugen, mens svømmerne brugte 31 timer. Disse tal blev underbygget af eksempler i forbindelse med fokusgruppeinterviewene:

En fodboldspiller fortalte i et af interviewene at træningsmængden for hans vedkommende havde været omkring tre timer hver eftermiddag efter skoletid. Han havde derfor ikke haft behov for at forlænge sit gymnasieforløb. Hertil kom at han havde oplevet at for meget fritid ikke altid var en fordel, og det mente han at nogle kunne få, især i 4.g, i det forlængede forløb.

Andre respondenter argumenterede også mod forlængelse ud fra egne erfaringer ved at pege på at man senere i forbindelse med videregående uddannelse kunne have endnu mere brug for tiden, og derfor ville det være ærgerligt at have brugt et ekstra år på et tidspunkt hvor det ikke var strengt nødvendigt.

Omvendt fortalte en svømmer at hun måtte træne ni til ti gange om ugen, herunder morgensvømning fra kl. fem et par gange om ugen, og at dette kunne være svært at forene med hendes skolegang.

Der er også forskel på holdsportsgrene og individuelle sportsgrene med hensyn til hvordan fordelingen af turnerings- og stævneaktiviteten henover året opleves: Hvor 73 % af dem der dyrker holdsport, finder at den stemmer godt overens med uddannelsesaktiviteten, gælder dette kun for 49 % af dem der dyrker individuel sport.

Dette viser at behovet for forlængelse af ungdomsuddannelsen er meget forskelligt blandt idrætsudøverne, og ikke mindst afhænger dette af den specifikke idrætsgren og den deraf forventede træningsmængde. Men også andre forhold som fordelingen af turnerings- og stævneaktiviteten henover året indvirker på behovet for forlængelse. Dette harmonerer med hvad tidligere undersøgelser har vist.

9.4 Udbredelsen af kontrakter inden for forskellige idrætsgrene

Brugen af kontrakter er i høj grad afhængig af hvilken idrætsgren der er tale om. Hvor 30 % af respondenterne angiver at have indgået kontrakt med en klub undervejs i deres ungdomsuddannelsesforløb, dækker dette over 66 % af eliteidrætsudøverne inden for Dansk Boldspil-Union og 79 % inden for Dansk Håndbold Forbund, men 0 % af eliteidrætsudøverne inden for Dansk

[6] *UNI-C Statistik & Analyse: "Sommerens gymnasiale studenter" af Lene Thorsen og Lars Boldt, 19. juni 2008, s. 4. Tallene for hele befolkningen er fra 2007, mens tallene for stx er fra 2008.*

Svømmeunion[7]. En anden måde at se på udbredelsen af kontrakter på er ved at opdele eliteidrætsudøverne i holdsport og individuel sport. Hvor 60 % af dem der dyrker holdsport, har indgået kontrakt med en klub mens de var i gang med en ungdomsuddannelse, gælder dette kun for 14 % af dem der dyrker individuel sport.

Inden for mange idrætsgrene spiller kontrakter ikke nogen stor rolle, mens det inden for fodbold og håndbold er en udbredt praksis. Men for flertallet af udøverne inden for disse to idrætsgrene skaber kontrakter ikke noget problem i forhold til uddannelse: 78 % svarer at de kontraktlige bindinger ikke er noget problem i forhold til at finde tid til uddannelse. 22 % – svarende til 6 % af alle respondenterne – oplever at kontraktlige bindinger har gjort det "vanskeligt" eller "meget vanskeligt" at finde tid til uddannelse.

9.5 Opbakningen til uddannelse fra klubber og forbund

Respondenterne er forholdsvis positive i deres vurdering af den støtte de får fra forbund og klubber i forhold til uddannelse: 50 % vurderer at deres forbund eller klub "i høj grad" eller "i nogen grad" støtter dem i forhold til studierne når de er på træningslejr, til konkurrencer o.l., mens 23 % vurderer at dette er tilfældet "i mindre grad", og 27 % at det "slet ikke" er tilfældet.

Der er en tendens til at eliteidrætsudøvere der har indgået kontrakt undervejs i ungdomsuddannelsesforløbet, i højere grad har oplevet at de er blevet støttet af deres forbund eller klub i forhold til studierne når de var på træningslejr, til konkurrencer o.l. Men ikke alle oplever at blive støttet: 19 % af dem der har indgået kontrakt, og 30 % af dem der ikke har indgået kontrakt, svarer at de "slet ikke" er blevet støttet i forhold til studierne af deres klub eller forbund.

[7] 48 % af de der har indgået kontrakter har indgået deltidskontrakter, mens 45 % har indgået bibeskæftigelseskontrakter. Kun 11 % har indgået fuldtidskontrakter svarende til 19 ud af 608 respondenter (= 3 %). Summen af procenttallene overstiger 100 fordi enkelte har indgået mere end en type kontrakt.

10 Resultaterne af andre undersøgelser

Der er tidligere gennemført en række undersøgelser af danske eliteidrætsudøveres vilkår der i varierende udstrækning behandler udøvernes behov og ønsker angående forlængede ungdomsuddannelsesforløb. I en bilagsrapport hvortil der løbende henvises i dette kapitel, er vedlagt en systematisk gennemgang af disse undersøgelser, mens dette kapitel sammenfatter de vigtigste resultater derfra.

Formålet med dette kapitel er med udgangspunkt i de foreliggende undersøgelser at tegne et billede af udviklingen i dansk eliteidræt med henblik på at vurdere hvilke eventuelle konsekvenser tilbuddet om forlængede ungdomsuddannelsesforløb har for eliteudøverne omfattet af denne evaluering. På den baggrund gennemgås undersøgelsernes vigtigste resultater der har relevans for denne evaluerings fokus.

Følgende undersøgelser er lagt til grund for evalueringen:

- *Eliteudøvernes vilkår. Undersøgelse af danske eliteidrætsudøveres idrætslige og sociale vilkår*. Undersøgelsesrapport & Bilag 1 og 2. København: Center for Idrætsforskning, Københavns Universitet, 1995.
- *Den danske subelites vilkår år 2000. Undersøgelse af danske subeliteidrætsudøveres sociale og idrætslige vilkår*. Bind I, II & III. København: Team Danmark, 2000.
- *Kontraktspillere i fodbold og håndbold. Undersøgelse af sociale, uddannelsesmæssige og sportslige vilkår for danske kontraktspillere 2002*. Bind I & Bind II. København: Team Danmark, 2002.
- *Elitekarriere på spil – en analyse af pigers elitetilværelse mellem samfundsmæssige og idrætslige normer*. Bind I & Bind II, København: Team Danmark, 2004.
- *Håndboldøkonomi.dk – fra forsamlingshus til forretning*. Bind 1 & Bind 2. København: Idrættens Analyseinstitut, 2006.
- *Team Danmarks Støttekoncept. Evaluering af støttekonceptet for 2005-2008*. København: Idrættens Analyseinstitut, 2008.

10.1 Sammenfatning af undersøgelserne

Overordnet giver gennemgangen af undersøgelserne følgende indtryk:

- Danske eliteudøvere klarer sig godt både job- og uddannelsesmæssigt
- Tidspresset i dagligdagen for eliteudøvere er stort idet der trænes og konkurreres meget
- Et gennemgående ønske blandt eliteudøvere er at mulighederne for at kombinere eliteidræt med job eller uddannelse skal være mere fleksible
- Der er specifikke forskelle mellem idrætsgrenene, såsom tidsforbrug og tilrettelæggelse af træning og konkurrence, der gør det nødvendigt at overveje hvilke typer af fleksibilitet der er nødvendige i forhold til tilrettelæggelse af job eller uddannelse i sammenhæng med sport inden for de enkelte idrætsgrene
- Køn forekommer ligeledes at have en vis indflydelse på behovet for fleksibilitet hvis det erklærede mål er at fastholde så mange talenter i eliteidrætten som muligt samtidig med at disse gennemfører en uddannelse eller har et job.

De enkelte punkter gennemgås kort i det følgende.

10.2 Danske eliteidrætsudøvere klarer sig godt i forhold til job og uddannelse

Gennemgangen af tidligere undersøgelser peger overordnet på at danske eliteudøvere er godt uddannet. Sammenlignet med tilsvarende aldersgrupper i normalbefolkningen er eliteidrætsudøverne endog bedre uddannede.

Meget tyder på at elitelovens formuleringer om Team Danmarks ansvar i forhold til at tilrettelægge støtten til dansk eliteidræt på en social og samfundsmæssigt forsvarlig måde har haft en gunstig indvirkning på eliteidrætsudøvernes uddannelsesniveau generelt set.

Ud over at udtrykke en særlig dansk tradition sætter eliteloven og dens forarbejder fokus på at kun få eliteudøvere kan leve af deres sport hvorfor det er en vægtig del af Team Danmarks ansvar at medvirke til at sikre at eliteudøverne ikke oplever en social deroute fordi de undervejs i karrieren har satset for ensidigt på sporten uden tanke på tiden efter. Med andre ord lægger eliteloven vægt på at eliteudøverne skal være i stand til at fastholde job og uddannelse både under og efter eliteidrætskarrieren.

De forlængede forløb er herunder et konkret tiltag der ifølge undersøgelserne synes at have haft en gunstig effekt, og ud fra synspunktet om at et højt uddannelsesniveau blandt eliteidrætsudøverne modvirker en senere social deroute, er der overordnet set tale om en positiv udvikling.

10.3 Tidspresset i dagligdagen for eliteidrætsudøvere er stort

Alle danske eliteudøvere udsættes for et stort ugentligt tidspres der er afhængigt af valget af sportsgren, og der kan være tale om helt op til 60 timers ugentlig aktivitet for den enkelte eliteidrætsudøver – inden for enkelte sportsgrene endnu mere – når både idrætsaktiviteter, job- og uddannelsesmæssige aktiviteter og transport mv. regnes med. Det svarer til lidt under 8,5 timers aktivitet alle ugens syv dage.

Hertil kommer i flere tilfælde perioder med intensiv konkurrencedeltagelse, herunder rejser, der selvsagt medvirker til at øge tidsforbruget i disse perioder.

Undersøgelserne giver desuden det klare indtryk at sportens indbyggede logik om konstant præstationsforbedring løbende stiller krav om større tidsforbrug og mere kvalitet i tilrettelæggelsen af både sportslige og uddannelsesmæssige aktiviteter. Her spiller spørgsmålet om fleksibilitet en stor rolle.

10.4 Mulighederne for at kombinere eliteidræt med job og uddannelse skal være fleksible

Det er bemærkelsesværdigt at de mest fremtrædende ønsker om forbedringer i de gennemgåede undersøgelser, der samlet udtrykker eliteidrættens udvikling over flere år, vedblivende er fleksibilitet, mere tid og flere ressourcer selvom der løbende er taget initiativer med henblik på at forbedre vilkårene for dansk eliteidræt.

Dette peger på at der løbende er behov for at se nærmere på justeringer af de forskellige tilbud til eliten så disse kan tilpasses den aktuelle situation.

I forhold til de forlængede ungdomsuddannelser synes det også relevant at se nærmere på hvordan ordningerne fungerer i dag set i lyset af dels den ny gymnasiereform, dels de nye krav til eliteidrætsudøverne. Denne evaluering kan tolkes som et konkret initiativ i den retning.

10.5 Der er forskelle idrætsgrenene imellem

Som kort nævnt ovenfor viser de gennemgåede undersøgelser at der er stor forskel på de enkelte eliteidrætsudøveres behov for fleksibilitet undervejs i elitekarrieren. Det gælder både inden for de individuelle sportsgrene og holdsportsgrenene. Mest tydeligt går denne grænse dog mellem de professionelle eliteudøvere og eliteamatørerne, nærmere bestemt mellem idrætsgrene som fod-

bold og håndbold, der er blandt de mest professionaliserede herhjemme, og stort set alle øvrige idrætsgrene hvor professionalisering kun er marginalt eller slet ikke udviklet.

Sportsgrenens professionaliseringsgrad er et altafgørende aspekt der spiller ind i forhold til eliteudøvernes forhold. Især eliteidrætsudøvere af fodbold og håndbold, men også ishockey, har særlige krav og behov. Grundet sin høje professionaliseringsgrad adskiller fodbold sig i stigende udstrækning fra andre sportsgrene idet det bliver mere og mere almindeligt at eliteidrætsudøverne stopper op job- og uddannelsesmæssigt efter endt ungdomsuddannelse. Det står i kontrast til majoriteten af de øvrige eliteudøvere.

For de bedste sportstalenter er det ikke nødvendigvis hensigtsmæssigt at gennemføre et forlænget ungdomsuddannelsesforløb. Dette skyldes at de fleste talenter bliver seniorer på fjerde år af det forlængede forløb, og da bliver selv den øgede fleksibilitet i det forlængede forløb svær at forene med en professionel eller semiprofessionel sportskarriere.

Hvad angår tidsforbrug og tilrettelæggelse af træning og konkurrence er det på denne baggrund nødvendigt at overveje hvilke typer af fleksibilitet der er nødvendig set i forhold til forskelle mellem ikke blot de professionelle sportsgrene og eliteamatørsportsgrenene, men også mellem de enkelte idrætsgrene såvel som mellem holdsport og individuelle idrætsgrene.

10.6 Køn gør en forskel

Køn forekommer ligeledes at have en vis indflydelse på behovet for fleksibilitet hvis det erklærede mål er at fastholde så mange talenter i eliteidrætten som muligt. Særligt undersøgelsen *Elitekarriere på spil – en analyse af pigers elitetilværelse mellem samfundsmæssige og idrætslige normer* tematiserer dette aspekt.

Overordnet peger undersøgelsen på at elitepigerne har højere uddannelsesmæssige ambitioner og kun i begrænset omfang vil gå på kompromis med disse til fordel for idrætten. Undersøgelsen viser dog også at dette ikke nødvendigvis betyder at pigerne omvendt er parate til at gå på kompromis med deres idræt til fordel for uddannelsen. I stedet kan konsekvensen blive et fravalg af idrætten da det er utilfredsstillende hverken at kunne præstere det man gerne vil inden for idrætten eller på uddannelsesområdet.

Undersøgelsen opsamler fem punkter der spiller en rolle i pigernes dilemma mellem idræt og uddannelse:

- Pigerne opfatter uddannelse som meget vigtigt, og dobbelt så mange går på en gymnasial uddannelse i forhold til befolkningen som helhed.
- Pigerne har svært ved at prioritere mellem uddannelse og idræt, og i stedet satser de på begge ting samtidigt. Denne dobbelte satsning opfatter mange som problematisk fordi de har svært ved at få tiden til at slå til og samtidig udtrykker ærgrelse over ikke at kunne satse fuldt ud på enten uddannelse eller idræt.
- Samtidig fremstår den dobbelte satsning imidlertid som en resultatmæssig helgardering for pigerne hvor investeringen af deres ressourcer giver mulighed for at optimere et positivt afkast på både kort og langt sigt.
- Uddannelse udgør for pigerne et rum hvor de kan identificere sig med noget uden for idrætsverdenen, og det er en mulighed for at præstere og opnå anerkendelse og selvtillid inden for andre områder end det sportslige. Dermed fungerer uddannelsen også som et sikkerhedsnet i forbindelse med tvivl om sporten idet dårlige idrætsresultater bliver nemmere at bære.

I sidste instans kan presset dog blive for stort og resultere i et egentligt fravalg. Derfor forekommer fleksibilitet at være et vigtigt område at fokusere på.

Appendiks A

Fremtidsseminar 7. januar 2009 – deltagerliste

Gruppe 1: Centralisering. **Rasmus Storm og Lau Tofft-Jørgensen fra Idan er hhv. facilitator og referent.**		
Ernst Jensen	Studievejleder og Team Danmark-vejleder	Falkonergårdens Gymnasium
Finn Trærup Hansen	Sportschef	Danmarks Badminton Forbund
Jan Holst	Studievejleder og Team Danmark-vejleder	Marselisborg Gymnasium
Kim Vilfort	Medlem af Herreeliteungdomsudvalget og talentansvarlig i Brøndby IF	Dansk Boldspil-Union
Lars Christensen	Sportschef	Dansk Forening for Rosport
Michael Johansen	Elitekoordinator	Odense Kommune
Pia Sadolin	Rektor	Brøndby Gymnasium
Poul Rasmussen	Rektor	Virum Gymnasium
Gruppe 2: Øget fokus på erhvervsuddannelser. **Charlotte Falkentoft og Nicolaj Holmboe fra Team Danmark er hhv. facilitator og referent.**		
Henrik Sørensen	Elitekoordinator	Esbjerg Kommune
Lars Sørensen	Elitechef	Dansk Svømmeunion
Mads-Peter Jannings	Fuldmægtig	Undervisningsministeriet, Afdelingen for erhvervsfaglige uddannelser
Morten Bennekow	Talentkoordinator	Dansk Cykel Union
Per H. Madsen	Forbundssekretær	Dansk Metal
Thor Munkager	Leder/talentkoordinator	Dansk Håndbold Forbund
Gruppe 3: Forlængede forløb under den ny gymnasiereform. **Michael Andersen og Maiken Friche fra EVA er hhv. facilitator og referent.**		
Arvid Bech	Rektor	Marselisborg Gymnasium
Charlotte Romlund	Specialkonsulent	Undervisningsministeriet, Afdelingen for gymnasiale uddannelser
Georg Sveistrup	Inspektor	Tornbjerg Gymnasium
Karin Nielsen	Studievejleder og Team Danmark-vejleder	Virum Gymnasium
Kirsten Cornelius	Rektor	Falkonergårdens Gymnasium
Mogens Nørgaard Olesen	Prorektor	Nørresundby Gymnasium & HF
Steffen Wich	Elitekoordinator og repræsentant fra ESAA	Århus Kommune
Peter Westergaard	Vicerektor	Niels Brock

Fra Team Danmark, Idan og EVA deltog følgende personer:		
Michael Andersen	Direktør	Team Danmark
Knud Skadborg	Konsulent	Team Danmark
Nicolaj Holmboe	Konsulent	Team Danmark
Charlotte Falkentoft	Konsulent	Team Danmark
Henrik Brandt	Direktør	Idan
Rasmus Storm	Senioranalytiker	Idan
Lau Tofft-Jørgensen	Student	Idan
Michael Andersen	Specialkonsulent	EVA
Rikke Sørup	Specialkonsulent	EVA
Maiken Friche	Evalueringsmedarbejder	EVA

Appendiks B

Fremtidsseminar 7. januar 2009 – program

Tema 1: Centralisering (drøftes i gruppe 1)
En række resultater indikerer at en centralisering vil kunne optimere uddannelsesforløbene:
- Fagligt, fx i forbindelse med de tværfaglige forløb der indgår i uddannelserne
- Praktisk, fx oprettelse af hele TD-klasser, bedre skemaer, større erfaring med og bedre mulighed for at sikre en hensigtsmæssig vejledning af atleterne
- Sportsligt, fx i forhold til skemalagt træning.

Der påpeges dog også en række potentielle ulemper ved en centralisering:
- Lang transporttid til skole og/eller behov for at flytte hen i nærheden af uddannelsesstedet
- Risiko for fravalg af det gode tilbud pga. lang transporttid og/eller behov for at flytte.

Spørgsmål:
- Kan en centralisering anbefales?
- Hvordan kunne tilbuddet til atleterne se ud i forhold til:
  - Forlængelse/ikke-forlængelse?
  - Hvor mange tilbud der skal være på landsplan?
  - Om skemalagt træning altid skal være en del af tilbuddet?
  - Om idrætsteori (sportsernæring, sportspsykologi m.m.) børe være en del af tilbuddet?
  - Om tilbuddet bør være på tværs af uddannelsesinstitutioner/uddannelsesretninger?
  - Andet?

Tema 2: Øget fokus på erhvervsuddannelser (drøftes i gruppe 2)
En række resultater indikerer at der ikke er tilstrækkelig fokus på at skabe tilbud i erhvervsuddannelsesregi, og at meget få atleter søger en godkendelse til et forlænget forløb inden for eud. Derudover er der ikke i samme grad som i gymnasiet mulighed for skemalagt træning. Der er også indbygget en vis grad af fleksibilitet i skoleforløbet hvis længde kan variere i overensstemmelse med den enkelte elevs behov. Det kan betyde at det ikke i samme grad som i forhold til gymnasiet er nødvendigt at søge om forlængelse af eud for at sikre fleksibilitet.

Spørgsmål:
- Er der eliteidrætsudøvere – hvis interesser og faglige forudsætninger ligger inden for de erhvervsrettede uddannelser – som fravælger en erhvervsuddannelse fordi tilbuddene enten ikke er gode nok eller ikke er tilstrækkelig synlige?
- Hvordan bør et fremtidigt tilbud i givet fald se ud?

Tema 3: Forlængede forløb under den nye gymnasiereform (drøftes i gruppe 3)

43 % af respondenterne der går i gymnasiet under den nye lov, benytter ikke deres godkendelse til et forlænget forløb. Under den gamle reform var dette tal 23 %. Samtidig viser undersøgelsen at elever i forlængede forløb træner flere timer på ugebasis og bruger færre timer på uddannelse og erhvervsarbejde, men også sammenlagt på de tre typer aktiviteter. Det forlængede forløb giver således mulighed for en tidsmæssig aflastning af atleterne og en højere prioritering af sporten. Set i det lys er det en problematisk udvikling at færre benytter deres godkendelse til et forlænget forløb.

Spørgsmål:

- Hvordan sikres det at gymnasiet understøtter en optimal kombination af det forlængede forløb og elitesport?
- Er der behov for justeringer i gymnasiets regelgrundlag?
- Vil en centralisering være et positivt tiltag?
- Er der behov for tiltag i forhold til fx studieretninger og/eller andre måder at tilrettelægge forlængelsen på?

Appendiks C

Metodisk redegørelse for spørgeskemaundersøgelsen

Formålet med spørgeskemaundersøgelsen var at afdække erfaringer og tilfredshed med Team Danmark-ordningen. Undersøgelsen skulle bl.a. afdække de udfordringer som kombinationen af uddannelse og idræt på eliteniveau indebærer for den enkelte unge elitesportsudøver. Desuden skulle undersøgelsen belyse hvor mange af de godkendte unge der hhv. benytter ordningen, gennemfører uddannelsen og falder fra.

For at kvalificere spørgeskemaets fokus og spørgsmålsformulering gennemførte EVA indledningsvist fire eksplorative telefoninterview med godkendte eliteidrætsudøvere og videnspersoner fra uddannelsesinstitutionerne med værdifulde erfaringer. Herefter fik EVA sparring om spørgeskemaet fra Idan og Team Danmark hvorefter EVA pilottestede skemaet blandt fem eliteidrætsudøvere. For at opnå forskellige perspektiver på skemaet varierede de fem eliteidrætsudøvere i forhold til idrætsgren, køn og årgang.

Der blev udtrukket en stikprøve bestående af alle de eliteidrætsudøvere som Team Danmark godkendte til et forlænget ungdomsuddannelsesforløb i årene 2001, 2003, 2005 og 2006. Disse årgange blev valgt af hensyn til aktualiteten og for at kunne indhente erfaringer fra både eliteidrætsudøvere som har gennemført en ungdomsuddannelse, og eliteidrætsudøvere som har været i gang med en uddannelse under den ny gymnasielov der trådte i kraft i 2005.

Fra Team Danmark modtog EVA adresseoplysninger på 1.562 godkendte eliteidrætsudøvere. Adresseoplysningerne stammede fra det år eliteidrætsudøveren var godkendt til ordningen. EVA fik CPR-kontoret til at veksle eliteidrætsudøvernes adresser til aktuelle adresseoplysninger. CPR-kontoret kunne matche 1.209 adresser, mens EVA manuelt søgte efter adresseoplysninger for de resterende 353 adresser. EVA fandt yderligere 251 adresser, hvilket betød at EVA i alt havde matchet 1.460 eliteidrætsudøvere. Den endelige bruttostikprøve var på 1.388 eliteidrætsudøvere da EVA frasorterede 31 der boede i udlandet, og da yderligere 41 var ubekendt på adressen.

EVA bad surveyfirmaet Express om at stå for udsendelsen af et spørgeskema og for den følgende dataindsamling. I august og september 2008 udsendte Express spørgeskemaet postalt til de 1.388 eliteidrætsudøvere. Da svarprocenten efter ca. 14 dage var meget lav, opsatte EVA også skemaet som et webbaseret spørgeskema. I den efterfølgende rykker var det muligt for respondenterne at besvare det medsendte papirskema eller besvare det webbaserede skema via et link i rykkerbrevet.

Ved en fejl blev rykkerskrivelsen desværre ikke sendt ud til alle de respondenter der ikke havde besvaret spørgeskemaet. Dette skyldtes at Express havde lavet en fejl i datanøglen der sammenkobler spørgeskemadata og baggrundsinformationer som fx adresseoplysninger. Dette må man formode har reduceret effekten af rykkeren.

Fejlen har også betydet at informationer om hvilket forbund eliteidrætsudøveren er tilknyttet, og hvilket år eliteidrætsudøveren er blevet godkendt til ordningen, ikke kan kobles med spørgeskemadata. Heldigvis indeholder spørgeskemaet navne på de eliteidrætsudøvere som er interesserede i at deltage i fokusgrupper. For disse har det været muligt at koble ovennævnte baggrundskarakteristika med spørgeskemadata. Gruppen er på 279 eliteidrætsudøvere og udgør ca. 44 % af stikprøven. Afsnittet om bortfaldsanalyse vurderer om denne gruppe er skæv i forhold til hele

stikprøven og populationen. EVA har overvejet at udsende spørgeskemaet igen, men har forkastet muligheden da svarprocenten forventes at blive meget lav.

Ud af de 1.388 eliteidrætsudøvere har 633 besvaret skemaet, hvilket giver en svarprocent på 46 %. Svarprocenten er lav, men vurderes som tilfredsstillende når man tager den fejlslagne rykkerskrivelse i betragtning. Den lave svarprocent kan også skyldes at der er et stort bortfald blandt de eliteidrætsudøvere der ikke har gjort brug af ordningen, da denne gruppe har haft et lavt incitament til at besvare skemaet.

I bortfaldsanalysen kan EVA ikke sammenligne bruttostikprøven med hele nettostikprøven (dvs. alle besvarelser) pga. ovenfor nævnte fejl. I stedet har EVA undersøgt om de 279 respondenter hvorfra det har været muligt at koble baggrundsinformationer med spørgeskemadata, adskiller sig fra bruttostikprøven i forhold til hvilke forbund eliteidrætsudøverne er medlem af, og hvilket år de blev godkendt til ordningen. Derudover har EVA sammenlignet hele nettostikprøven med de 279 eliteidrætsudøvere. Denne sammenligning foretages for at undersøge om de 279 eliteidrætsudøvere ligner udøverne i hele nettostikprøven. Hvis de to grupper ligner hinanden, vil det være muligt at analysere kryds mellem tilknytning til forbund og spørgsmål i skemaet baseret på de 279 respondenter. Usikkerheden omkring de statistiske test i forbindelse med de omtalte kryds er naturligvis højere end hvis det havde været muligt at basere analysen på hele nettostikprøven.

I tabel 6 bliver de tre grupper sammenlignet. Tabellen viser at de 279 respondenter afviger forholdsvis beskedent fra bruttostikprøven når man undersøger eliteidrætsudøvernes tilknytning til forbund. Eliteidrætsudøvere fra Danmarks Basketball-Forbund og Dansk Badminton Forbund er dog underrepræsenterede blandt de 279 eliteidrætsudøvere. Gruppen med de 279 eliteidrætsudøvere er marginalt overrepræsenteret (2 procentpoint) i forhold til eliteidrætsudøvere der dyrker holdsport. I forhold til året for eliteidrætsudøvernes godkendelse af ordningen ligner de to grupper meget hinanden, dog er årgang 2003 beskedent underrepræsenteret (4 procentpoint) blandt de 279. EVA vurderer at de beskedne forskelle mellem de to grupper ikke har betydning for datakvaliteten, og på den baggrund vurderer EVA at de 279 eliteidrætsudøvere ligner bruttostikprøven målt på de nævnte parametre.

I den efterfølgende analyse sammenlignes de 279 eliteidrætsudøvere med nettostikprøven i forhold til følgende spørgeskemaspørgsmål: køn, ordning, idrætslige niveau, indgået kontrakt og samlet tilfredshed med ordningen. Sammenligningen viser at kvinderne er svagt underrepræsenterede (2 procentpoint) blandt de 279 eliteidrætsudøvere, og der er flere (7 procentpoint) blandt de 279 eliteidrætsudøvere der har gennemført et forlænget ungdomsuddannelsesforløb på det almene gymnasium. Derudover ses det at ambitionerne for det idrætslige niveau under uddannelsen er lidt højere blandt de 279 eliteidrætsudøvere, samtidig med at der er en svag overrepræsentation (2 procentpoint) af eliteidrætsudøvere der her indgået en kontrakt. I forhold til den samlede tilfredshed er de 279 eliteidrætsudøvere lidt mere utilfredse. Det er EVA's vurdering at forskellene mellem de 279 eliteidrætsudøvere og nettostikprøven er små, og at de 279 derved ikke adskiller sig væsentligt fra nettostikprøven. EVA vurderer derfor at det er forsvarligt at lave kryds mellem tilknytning til forbund og andre spørgsmål i skemaet.

Tabel 6
Bortfaldsanalyse

Variabel	Brutto-stikprøve i % (n = 1.562)	Netto-stikprøve i % (n = 633) (= besvarelser)	Respondenter der har svaret at de er interesserede i at deltage i fokusgruppeinterview, og som EVA derfor har baggrundsinformationer om i % (n = 279)
Forbund			
Dansk Boldspil-Union	12	-	12
Dansk Håndbold Forbund	13	-	14
Dansk Svømmeunion	13	-	15
Danmarks Basketball-Forbund	8		4
Dansk Badminton Forbund	8	-	5
Andre forbund	45	-	50
Holdsport eller individuel sport		-	
Holdsport	53	-	55
Individuel sport	47	-	45
Godkendelsesår			
2001	23	-	23
2003	27	-	23
2005	26	-	28
2006	25	-	26
Køn			
Mand	-	46	48
Kvinde	-	54	52
Ordning			
Forlænget forløb på Falkonergårdens eller Marselisborg Gymnasier	-	23	20
Forlænget forløb på andet gymnasium	-	43	50
Ikke-forlænget forløb	-	34	30
Idrætslige niveau			
Jeg vil reducere mit idrætslige niveau	-	1	1
Jeg vil bibeholde mit idrætslige niveau	-	9	7
Jeg vil forbedre mit idrætslige niveau	-	78	83
Jeg satser ikke længere på eliteidræt	-	12	9
Indgået kontrakt?			
Ja	-	28	30
Nej	-	72	70
Samlet tilfredshed med forløb			
Tilfreds	-	43	39
Overvejende tilfreds	-	47	48
Overvejende utilfreds	-	8	9
Utilfreds	-	3	4

Kilde: Data fra Team Danmark og EVA's spørgeskemadata